

4. Кулик О. Г. Антикорупційна стратегія протидії корупційній злочинності в Україні: науковий погляд сучасника. *Часопис Київського університету права*. 2015. №3. С. 414–416.
5. Шевченко О. В. Основні принципи протидії корупції. *Вісник Вищої ради юстиції*. 2011. № 1 (5). С. 129–133.
6. Зубкова Л. А. Сучасний стан і проблеми запобігання корупції в Україні. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2017. № 3 (104). С. 34–45.
7. Про запобігання корупції : Закон України від 04.10.2014 р. № 1700-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 49. Ст. 2056.
8. Аналітична доповідь до щорічного Послання Президента України до Верховної Ради України «Про внутрішнє та зовнішнє становище України в 2018 році». URL: <http://www.niss.gov.ua/articles/3143/>.
9. Бусол О. Ю. Протидія корупційній злочинності в Україні у сучасний період : монографія. К. : Ін Юре. 2014. 564 с.
10. Про засади державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014–2017 роки : Закон України від 14.10.2014 № 1699-VII. *Відомості Верховної Ради України*. 2014. № 46. Ст. 2047.
11. Про Антикорупційну стратегію на 2018–2020 роки : проект Закону України. URL:http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=64035.

Тимошенко Віра Іванівна,

головний науковий співробітник відділу організації наукової діяльності та захисту прав інтелектуальної власності Національної академії внутрішніх справ, доктор юридичних наук, професор

СІНГАПУРСЬКИЙ ДОСВІД БОРОТЬБИ З КОРУПЦІЄЮ ЯК ОРІЄНТИР ДЛЯ УКРАЇНИ

Жодна країна світу не позбавлена тих чи інших проявів корупції. Незалежно від політичних, економічних, соціокультурних особливостей кожної країни, корупція деформує політичну систему, деморалізує державних службовців та ускладнює функціонування державного апарату, уповільнює економічні процеси, негативно впливає на правосвідомість населення, на міжнародній арені завдає шкоди співробітництву держав у різних сферах. Усвідомлення цих загроз змушує світову спільноту загалом і кожну державу окремо підвищувати активність щодо протидії корупції. Показовим у цьому плані є приклад Сінгапуру.

Республіка Сінгапур – місто-державна, що розташована на островах Південно-Східної Азії. Її площа складає 725, 7 км², населення більше 5,781 110 чоловік (дані 2019 р.). У 1867–1958 рр. Сінгапур був колонією Британської імперії, а з 1959 р. став самоврядною державою у її складі. У 1963 р. в результаті референдуму Сінгапур увійшов до

Малайської федерації, а 7 серпня 1965 р. був виключений з неї. 9 серпня 1965 р. одержав незалежність. На той час це була надто корумпована держава з нестачею природних ресурсів, високим рівнем безробіття та низьким рівнем освіти населення. З 1959 по 1990 роки посаду прем'єр-міністра Сінгапуру обіймав Лі Куан Ю. За цей час у країні було вирішено ряд внутрішніх проблем. Нині Сінгапур – жорстка авторитарна держава, що займає лідируючі місця в світових рейтингах за відсутністю корупції, економічною свободою та рівнем розвитку.

Сінгапуру вдалося досягти значних успіхів завдяки реалізації спеціальної антикорупційної програми Міністерства фінансів, яка включала комплекс заходів, а саме: регламентація дій чиновників та їх ротація задля уникнення формування стійких корупційних зв'язків; забезпечення режиму конфіденційності для запобігання витоків важливої інформації, якою можна скористатися в корупційних цілях; спрощення бюрократичних процедур; утвердження верховенства закону і прийняття жорстких законів, у тому числі й тих, що підвищують кримінальне покарання за корупційні дії; забезпечення незалежності судової системи (з високою зарплатою і привілейованим статусом суддів); запровадження економічних санкцій за дачу хабаря або відмову від участі в антикорупційних розслідуваннях; проведення жорстких акцій, аж до звільнення всіх співробітників митниці та інших державних служб; встановлення суворого нагляду за дотриманням високих етичних стандартів державними службовцями; захист інформаторів, які повідомляють про випадки корупції. Водночас було проведено дерегулювання економіки, увага приділялась підготовці кваліфікованих адміністративних кадрів та в разі підвищено заробітну плату чиновникам. На судові посади було призначено кращих адвокатів та жорстко придушено мафіозні угруповання [1].

Досвід боротьби з корупцією Лі Куан Ю узагальнив та виклав у своїй книзі «З третього світу – в перший. Історія Сінгапуру 1965–2000». Кредо своєї політики він визначив так: «побудова багатонаціонального суспільства, в якому всім громадянам незалежно від раси, мови або релігії гарантувалися б рівні права» [2].

Головна ідея антикорупційної політики Сінгапуру полягає в прагненні мінімізувати або виключити умови, що створюють як стимул, так і можливість схилення особи до скоєння корупційних дій. Органом, що втілює ці заходи в життя і зберіг свої повноваження й нині, стало спеціалізоване Бюро з розслідування випадків корупції (CPIB). Це урядове агентство, що розслідує і переслідує корупцію в державному і приватному секторах, було засновано ще Британським колоніальним урядом у 1952 р. У 1960 р. прийнято Акт про запобігання корупції (Pre-vention of Corruption Act), який наділив CPIB великими повноваженнями в розслідуванні. Слід зазначити, що окремі статті і положення цього Акту періодично переглядаються і уточнюються з точки зору їх відповідності умовам, що змінюються.

На відміну від світової юридичної практики, Акт встановив «презумпцію винуватості» державного службовця: будь-яка винагорода,

отримана чиновником від іншої особи, вважається корупційним стимулом або нагородою за послуги, поки не буде доведено протилежне. Причому доказування невинуватості покладається на самого підозрюваного. Для осіб, визнаних винними в корупційних злочинах, якими вважаються рівною мірою як ті особи, що дають хабар, так і ті, що беруть, встановлено досить жорсткі покарання.

Функції СРІВ, визначені вищевказаним Актом: розгляд скарг, що містять звинувачення в корупції у суспільній і приватній сферах; розслідування випадків халатності та недбалості, допущених державними службовцями, а також перевірка законності їх дій і рішень. Розслідування було проведено навіть проти близьких родичів Лі Куан Ю. Ряд міністрів, викритих у корупції, були засуджені до різних термінів ув'язнення, або покінчили життя самогубством, або втекли з країни.

Методи роботи СРІВ цілком авторитарні. Бюро має виключне право без рішення суду затримувати і обшукувати підозрюваних у корупційних діяннях, якщо на те є підстави відповідно до закону. Може вести розслідування не лише стосовно підозрюваного, але також його родичів і поручителів, перевіряти будь-які їхні банківські, дольові і розрахункові рахунки і фінансові записи. Може викликати на допит свідків, а також розслідувати будь-які правопорушення, які виявляються в ході вивчення корупційної справи. СРІВ має право притягнути до суду будь-якого громадянина, незалежно від його статусу, рангу або віросповідання. Винятків для вищих державних службовців не робиться. Особлива увага приділяється працівникам правоохоронних органів і службовцям, які за родом своєї діяльності займають потенційно корупціогенні посади [3]. За час діяльності СРІВ було відправлено за ґрати кілька федеральних міністрів, громадських діячів, глав профспілок і топ-менеджерів державних підприємств

З метою запобігання корупційним злочинам чиновникам заборонено: приймати будь-які нагороди від будь-якого члена суспільства як плату за послугу; приймати подарунки за виконання або невиконання своїх посадових обов'язків; навмисно допускати помилки в офіційних документах, а також робити брехливі і невірні заяви; приймати подарунки, запрошення на обід або спільні розваги від будь-якої особи, з якою чиновник перебуває в офіційних стосунках; займатися будь-якою позаштатною роботою або комерційною діяльністю без письмового дозволу влади; приймати комісійні і відкати від постачальників, які надають послуги; вступати в неформальні відносини з будь-якою особою, з якою чиновник має офіційні відносини, і проявляти фаворитизм; відвідувати офіс або будинок будь-якої особи, з якою чиновник перебуває в офіційних відносинах; дозволяти особистим інтересам переважувати над службовим обов'язком [3]. Наведений тут перелік заборон далеко не повний.

У результаті, за даними міжнародної неурядової організації Transparency International за 2019 р. (опублікованими на початку 2020 р.), індекс сприйняття корупції в Сінгапурі складає 85, країна

займає 4-е місце в рейтингу. Для порівняння: Україна з індексом 30 на 129 місці. Останнє місце, а саме 180, займає Сомалі з індексом 9. Індекс розподіляє країни і території за шкалою від 0 (найвищий рівень корупції) до 100 (найнижчий рівень корупції) на основі сприйняття рівня корумпованості державного сектору [4].

Таким чином, приклад Сінгапуру показує, що за наявності політичної волі лідерів країни, дієвого антикорупційного законодавства, структурного реформування механізму влади, авторитарних методів управління можна тримати під контролем бюрократію та успішно попереджати корупцію.

Навряд чи можна відтворити в Україні сінгапурську антикорупційну стратегію цілком, оскільки місто-держава має свої політичні, економічні особливості, специфічне географічне розташування, своєрідне світосприйняття населення, визначальною рисою якого є колективізм, позитивне ставлення до держави та відкрито виражений патріотизм. Китайці (їх в Сінгапурі більше 74 %) з давніх давен сприймають як аксіому твердження, що покарання здатне перевиховувати. «Застосування покарань спрямоване на те, щоб змінити душу людини, схилити її до добра». Саме тому за тяжкі злочини призначаються тяжкі покарання, «щоб попередити ними багатьох» [5]. Менталітету ж українця притаманний лібералізм та індивідуалізм, а також специфічне розмежування законного і справедливого. Причому як перше, так і друге, кожен розуміє по-своєму. Відрізняється Україна й за площею. Авторитарні методи управління на території великої країни запровадити досить складно, вони можуть виявитись малоефективними та незрозумілими для населення. Але повністю їх відкидати не можна. Принаймні політична воля представників влади щодо приборкання корупціонерів, дієве антикорупційне законодавство та реформування механізму влади було б дуже доречним.

Притягнення до відповідальності корупціонерів є лише частиною системних заходів по боротьбі з корупцією. В умовах, коли населення не довіряє правоохоронним органам, коли рішення судів не завжди виконуються, для досягнення успіхів у боротьбі з корупцією необхідно змінити світогляд та правосвідомість широких верств населення України, а тут необхідні інші заходи та методи.

Корупційна поведінка детермінується не лише зовнішніми обставинами, а й залежить від певних якостей особистості, її установок, ціннісних орієнтацій і моральних норм регуляції поведінки. У суспільній свідомості українців засуджуються переважно не самі собою акти корупції, а лише неймовірно великі суми хабарів, які «непропорційні» посадовому становищу корупціонерів. Отже, для боротьби з корупцією недостатньо підйому економіки, зміцнення контрольних органів, запровадження жорстких заходів як у Сінгапурі, необхідно також дослідження норм і цінностей суспільної свідомості, які узаконюють неформальну економічну поведінку та знаходження дієвих важелів впливу на них.

Водночас слід визнати, що абсолютна перемога над корупцією неможлива. Її можна лише мінімізувати у відповідності з характерними умовами тієї чи іншої людської цивілізації і культури. Продажні чиновники в усі часи переслідували і будуть переслідувати мету збагачення і наживи. Користь – ось універсальний мотив поведінки корупціонерів. Витоки корупційних мотивів слід шукати в початково амбівалентній природі людини, що породжує як органічні, так і соціальні пристрасті, до яких і належить корисливість і здирство [6].

Не існує універсальних методів боротьби з корупцією, прийнятних для всього світу, але досліджуючи досвід зарубіжних країн можна виділити принципи, які будуть дієвими в нашій країні. Позитивний досвід розробки та цілеспрямованої реалізації зарубіжних стратегій протидії корупції необхідно вивчати. Боротьба з корупцією досягає успіху, якщо вона всеосяжна, комплексна, ведеться постійно, на це спрямовані всі сили влади і суспільства.

Список використаних джерел

1. Мировой опыт борьбы с коррупцией: феномен Сингапура. URL: <https://articlekz.com/article/7114>.
2. Ли Куан Ю. Из третьего мира – в первый. История Сингапура 1965-2000 / Пер. А. Бонь. – Манн, Иванов и Фербер, 2017. – 576 с. URL: http://loveread.ec/view_global.php?id=70650.
3. Сиротин А. Опыт борьбы с коррупцией в Сингапуре: лечение «заразной жадности». URL: <http://www.acrc.org.ua/ua/news-and-events/articles/all/opyit-borbyi-s-korrupcziej-v-singapore-lechenie-zaraznoj-zhadnosti.html>.
4. Рейтинг стран мира по урону восприятия коррупции. URL: <https://gtmarket.ru/ratings/corruption-perceptions-index/info>.
5. Цит. за: Пивоваров Н.Д. Наказания в китайском праве династии Мин. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/nakazaniya-v-kitayskom-prave-dinastii-min>.
6. Красиков В.И. «Но в остальном змеиным был состав»: коррупция как психологический и исторический феномен // Социодинамика. – 2017. – № 7. – С. 17-29. DOI: 10.25136/2409-7144.2017.7.22375 URL: https://nbpublish.com/library_read_article.php?id=22375.

Ткач Андрій Володимирович,
прокурор Київської місцевої
прокуратури № 6 міста Києва

ПРОТИДІЯ КОРУПЦІЙНИМ ФАКТОРАМ ПІД ЧАС ЗАСТОСУВАННЯ ПРИМУСОВИХ ЗАХОДІВ МЕДИЧНОГО ХАРАКТЕРУ

Проблематика подолання корупції у всіх сферах життєдіяльності нашої держави є надзвичайно актуальною на сьогоднішній день. І хоча за статистичними показниками міжнародної організації «TransparencyInternational» частка громадян України, які